

Onnozelaars

‘Wij, onnozelaars van het platteland’, zo luidde de titel van een opiniestuk van journaliste Kaat Schaubroeck in De Standaard op 5 december 2016, waarin ze schreef hoe ze zich in een hoek geduwd voelde als inwoner van een plattelandsdorp: iemand die bang is van de stad en die – hoe kan het ook anders – in een fermette woont en de godganse dag met een bedrijfswagen rondrijdt op zoek naar de laatste bakker die zijn boeken nog niet neergelegd heeft. Ze beëindigde haar stuk met de boodschap dat je ook kwaliteitsvol in een dorp kan leven zonder dat er op elke hoek een winkel is of elke avond een nieuwe theatervoorstelling te beleven valt.

uit de verkaveling, verenigt u!

Het recht om gehoord te worden in ruimtelijke vraagstukken

OSWALD DEVISCH [HOOFDDOCCENT VERKAVELINGSVERHALEN EN RUIMTELIJKE CAPACITEITSOPBOUW, UNIVERSITEIT HASSELT]
LIEVE CUSTERS [ONDERZOEKER VERKAVELINGSREKENEN, UNIVERSITEIT HASSELT]

Voor wie het zich herinnert, het artikel verscheen vijf dagen na de goedkeuring van het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen door de Vlaamse Regering. Deze goedkeuring ontlokte een bijna georkestreerd spervuur aan aanvallen op de verkavelingen (en landelijk wonen in het algemeen) door academici, belangenorganisaties én de Vlaamse regering, met krantenkoppen als: ‘We moeten allemaal naar de stad’¹, ‘Op den buiten bouwen is passé’², ‘Wie naar de stad verhuist, moet beloond worden’³, ‘Afgelegen huizen moeten onteigend worden’⁴ en ‘Stadsbewoners steunen betonstop en willen verbod op verkavelingen’⁵. Het opiniestuk van Kaat Schaubroeck was een van de weinige tegenstemmen: hé, ik woon toevallig in een dorp en probeer er het beste van te maken.

Hoe gek het ook mag klinken, dit doet ons denken aan wat er in de jaren ‘60 en ‘70 in onze steden is gebeurd en door Henri Lefebvre werd beschreven in zijn boek *Le Droit à la Ville*⁶ - *het Recht op de Stad, the Right to the City*⁷. Het lijkt wel of elke beleidsmaker en ruimtelijk planner er toen van overtuigd was dat steden grondig gesaneerd moesten worden. Met de hulp van projectontwikkelaars slaagden ze erin om volledige woonwijken af te breken en te vervangen door gezonde en efficiënte hoogbouw. Denk aan de Noordwijk in Brussel⁸, de krotopruijing in Borgerhout⁹ of de aanleg van autosnelweg E3 (nu E17) tot diep in het stadscentrum van Gent. Al vlug werd duidelijk dat de oorspronkelijke bewoners zich niet thuis voelden in deze nieuwe,

propere woonomgevingen. Aangespoord door kunstenaars, verlichte planners en studenten eisten ze inspraak: hé, wij wonen hier toevallig wel.

Het protest bleek uiteindelijk erg succesvol en heeft decennia later geleid tot een vorm van planning die stadsvernieuwing inzet als hefboom voor een breed co-productief proces van stadsmaken¹⁰.

Terwijl de helft van de stadsbewoners protesteerde tegen deze wilde sanering, verhuisde de andere, kapitaalkrachtige helft naar de verkaveling. En die is vandaag dus de kop van Jut. Gek genoeg komen daarbij opnieuw dezelfde argumenten naar voren als bij de stadsvernieuwing in de jaren ‘60 en ‘70: de verkaveling is slecht voor de gezondheid, inefficiënt en kost te veel aan de samenleving. En opnieuw zijn ruimtelijke planners en beleidsmakers het roerend eens: de verkaveling moet gesaneerd worden, ze moet denser, stedelijker, of beter nog, ze moet plaatsmaken voor natuur. Maar anders dan in de jaren ‘60 en ‘70, blijven de reacties van bewoners uit (op wat verdwaalde opiniestukken na). Dat zou er natuurlijk kunnen op wijzen dat niemand echt gelooft dat de betonstop er ooit komt¹¹, laat staan dat er ooit een verkaveling zal verdwijnen. Maar dan nóg is het misschien wel tijd voor een *‘Right to the Subdivision’* beweging en moeten we verkavelingsbewoners aansporen hun recht op te eisen om mee na te denken over de toekomst van hun woonomgeving. Maar wie moet dit dan doen? Zullen er opnieuw kunstenaars, planners en studenten opstaan? Met welk (tegen)verhaal¹²? En met welke visie op (stads)vernieuwing? Laten we, op zoek naar antwoorden, de auto nemen en een tocht maken langs vier verkavelingen.

1 De Morgen, 01.12.2016

2 De Standaard, 01.12.2016

3 De Morgen, 01.12.16

4 De Standaard, 15.12.2016

5 De Morgen, 15.12.16

6 Henri Lefebvre, 1968. *Le Droit à la ville*. Paris: Anthropos

7 Zie ook: David Harvey, 2012. *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution*. Verso.

8 Isabelle Doucet, 2016. *The Practice Turn in Architecture: Brussels after 1968*. Routledge.

9 Albeda Ympkje, Oosterlynck Stijn, Van den Broeck Jef, Vermeulen Peter, 2016. *Antwerpen herwonnen stad? Maatschappij, ruimtelijk plannen en beleid - 1940-2012*. Die Keure, Brugge.

10 André Loeckx, 2006. *Stadsprojecten: inzet, opzet, voorzet*. In: *Inzet, opzet, voorzet. Stadsvernieuwingenprojecten in Vlaanderen*. Garant Uitgeverij

11 o/a Pascal De Decker, 2017. *Ponzi in het buitengebied: Of waarom er niet snel een betonstop komt*. Ruimte & Maatschappij, 9(1), 1-18.

12 De activisten in Brussel gebruikten zogenaamde ‘counterprojects’ (of tegenverhalen) als instrument om aan medebewoners te tonen dat er ook nog andere antwoorden dan radicale sanering waren op de slechte levensomstandigheden in de steden.